

DİLÇİLİYİN İNKİŞAFI VƏ İSTEHLAKÇI HÜQUQLARININ MÜDAFİƏSİ

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 aprel 2013-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Proqramın məqsədlərindən biri reklam fəaliyyətində normaların pozulması hallarının qarşısını almaqdır.

Qanunvericiliyə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının ərazisində reklamlarda normalara uyğun olaraq dövlət (Azərbaycan) dili işlənir. Zəruri hallarda reklamda dövlət dili ilə yanaşı, digər dillər də istifadə oluna bilər. Lakin onların həcmi Azərbaycan dilində olan mətnin həcmindən çox olmamalı, o cümlədən Azərbaycan dilində olan mətndən sonra gəlməlidir. Qeyd olunan məhdudiyyətlər ticarət obyektlərinin girişlərində reklam daşıyıcısı hesab edilməyən lövhələrə tətbiq edilmir.

Qanunda reklam mətnlərinin Azərbaycan dilindən xarici dilə (və ya xaricdən götürülmüş reklamın Azərbaycan dilinə) tərcümə edilməsinin məcburi xarakter daşması dəqiq göstərilməmişdir. Reklam mətnlərinin xarici dilə uyğun gəlməməsi bir tərəfdən qanun pozuntusu hesab edilə bilər, digər tərəfdən isə hər hansı adın və ya şüarın digər dilə tərcümə edilməsi istehlakçılara aydın olmaya və onlarda yanlış fikir yarada bilər. Yuxarıda qeyd edilənlər əsasən Azərbaycan dilinə tam uyğunlaşdırılmamış innovasiya məhsullarına aid sözlərlə əlaqəli olan məsələlərdə aktual ola bilər. Bundan başqa xarici sözlərin (məsələn "smartfon") Azərbaycan dilində istifadə olunması daha çox qeyri-ixtiyari şəkildə baş verir və bununla əlaqədar olaraq, reklamçılarla müvafiq nəzarət orqanları arasında bu cür halların qanun pozuntusu olub-olmaması barədə fikir ayrılıqlarının yaranmasına səbəb ola bilər.

Eyni zamanda reklamda Azərbaycan dilinin təhrif edilməsi də qanun pozuntusu hesab edilməlidir. Yuxarıda qeyd edilən Dövlət Proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində reklamlarda, afişalarda və elanlarda ədəbi dil normalarının pozuntusu hallarının qarşısının alınması gözlənilir. Əfsuslar olsun ki, hal-hazırda belə pozuntuların qarşısının alınması üçün normalar mövcud deyil. Eyni zamanda mətbuatda yayılan məlumatlara əsasən, Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutu internet məkanında dövlət dilinin istifadəsinə dair normaların işlənilib hazırlanmasına başlamışdır. Çox güman ki, dilin təhrif edilməsinə dair məsələlər üzrə qanunvericiliyin hazırlanması yuxarıda qeyd olunan normaların hazırlanması ilə eyni zamanda həyata keçiriləcəkdir.

Qanunun məntiqinə uyğun olaraq (eyni zamanda qanunvericilikdə buna dair tələblər mövcud deyil), reklamda bütün xarici sözlərin istifadəsi və xarici sözlərin Azərbaycan əlifbası ilə yazılması qadağan olunmalıdır. Yalnız reklamda qeydə alınmış əmtəə nişanlarının və loqotiplərin istifadə olunması istisna təşkil edir. Misal olaraq, tanınmış "Coca-Cola" brendini qeyd etmək olar.

Beləliklə, müvafiq orqan tərəfindən reklamçı müvafiq əmtəə nişanını qeydə alarsa, müəyyən hallarda reklamda xarici sözlərin istifadəsinə dair məhdudiyyətlərdən yan keçə bilər. Bu təsərrüfat fəaliyyətində ağıllı bir addımdır və həmin addımın nəticəsində müstəsna dəyərə malik olan əqli mülkiyyət obyekti yaradılır; bundan əlavə mümkün olan qanun pozuntusuna dair məhdudiyyət aradan qaldırılır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, əmtəə nişanlarının qeydiyyatında müvafiq şərtlər və vaxt məhdudiyyətləri tətbiq olunur.

Proqrama əsasən, İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə, Dövlət Gömrük Komitəsinə, Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinə, idxal olunan malların etiketlərində və adlarında istehlakçılar üçün Azərbaycan dilində zəruri məlumatların olmasına nəzarət edilməsi tapşırılmışdır. İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında Qanuna əsasən, malın istifadəsinə dair təlimatlar da Azərbaycan dilində olmalıdır. Lakin hal-

hazırda, reklama aid olan dilin tələblərinin pozulması ilə mübarizədə, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş tələblər kifayət qədər deyil.

Proqram tədbirləri çərçivəsində reklamda və ictimai yerlərdə dilin səlisiyinin təmin edilməsi məqsədi ilə mübarizəyə ictimaiyyətin cəlb edilməsi üçün qaynar xəttin açılması nəzərdə tutulmuşdur. Müsbət hal odur ki, Proqrama əsasən dilin tədrisinə mühüm yer verilmişdir. Əks təqdirdə dili səlis bilməyən əhali tərəfindən dilin səlis olmasına dair mübarizə aparılmasının nə dərəcədə effektiv olacağını təsəvvür etmək çətin olardı.

Proqramda eyni zamanda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi ilə birgə Milli transliterasiya standartları əsasında Azərbaycan əlifbasından digər əlifbalara transliterasiyanı həyata keçirən proqram təminatının hazırlanması nəzərdə tutulmuşdur. Bu cür standartlar, digər məsələlərlə yanaşı, ayrı-ayrı sənədlərdə və həmin sənədlərin digər xarici dillərə tərcüməsində Azərbaycan adlarının ümumi transliterasiyasını təmin etməlidirlər.

**İSTƏNİLƏN SUAL VƏ ƏLAVƏ MƏLUMAT ÜÇÜN BİZİMLƏ
ƏLAQƏ SAXLAYIN:**

BM Morrison Partners
Tel: (994 12) 497 19 14; 497 19 15
Faks: (994 12) 497 19 13
E-mail: info@bmlawaz.com

©2013 BM Morrison Partners. Bütün hüquqlar qorunur.

* Nəşrimizdə olan məlumat hüquqi və ya digər peşəkar məsləhət təşkil etmir.